

SOSYAL POLİTİKA

VE

İSTİHDAM

**TÜRKİYE KAMU-SEN
ARAŞTIRMA GELİŞTİRME MERKEZİ**

ANKARA

2007

SOSYAL POLİTİKA, İSTİHDAM VE KAYIT DIŞILIK

20. yüzyılın ikinci yarısından başlayan ve 21. yüzyılın başlarında olduğumuz bu döneme kadar tüm dünyada oluşan ekonomik ve konjunktürel duruma bağlı olarak istihdam rakamları düşmüştür.

Türkiye’de 2006 Ekim (Eylül, Ekim, Kasım) itibarı ile kurumsal olmayan sivil nüfus 72 milyon 879 bine ulaşırken yüzde 43,9 gibi düşük bir istihdam oranı ile işsiz sayısı 2 milyon 344 bin olmuştur. İşsizlik oranı ise % 9,3 olarak tahmin edilmiştir. Buna göre tarım dışı işsizlik %11,9, genç nüfusta işsizlik oranı ise % 18,8 olarak tahmin edilmiştir.

2006’nın anılan döneminde ülkemizde istihdam edilen 22 milyon 805 bin kişinin, 3 milyon 306 bini ücretsiz aile işçisidir.

Okur yazar olmayanların işsizlik oranı % 3,5 iken, lise mezunlarında bu oran % 12,6, yüksek okul mezunları arasında ise %10,5’tir. Toplam işsizlerin % 37,3’ü daha önceki işini kaybettiği için iş aramaktadır.

Bütün bu rakamlarla beraber, 2006 yılında istihdam edilen 22 milyon 805 bin kişiden, 11 milyon 62 bini herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir. Ücretsiz aile işçilerinin ise % 97,8’i kayıt dışıdır.

Rakamlardan da anlaşılacağı gibi ülkemizde büyük bir işsizlik ve sosyal güvenlik sorunu bulunmaktadır.

Bütün bunlara ek olarak, ücret seviyelerinin düşüklüğü, emeklilik yaşının ve emekliliğe hak kazanmak için ödenmesi gereken prim gün sayısının ülke gerçekleri göz önüne alınmadan hesaplanmış olması, toplumumuzun geleceğe güvenle bakamamasına neden olmaktadır.

Küreselleşmenin etkisini giderek artırdığı, sosyal devlet ve refah devleti ilkesinden vaz geçildiği şu günlerde, coğrafi ya da fiziksel engeller nedeniyle yoksulluk ve açlık sorunu yaşayan kesimlere, uygulanan yanlış ücret, vergi, istihdam ve sosyal politikalar sonucunda işsizler ve çalışanların büyük bir kesimi de eklenmektedir.

Özellikle gelir dağılımında adaletin sağlanmasına önemli katkıları olan sendikal faaliyetlerin, küresel güçlerin etkisiyle etkinliğini kaybetmeye başlaması, dünyada yaşanan yoğun işsizliğin oluşturduğu iş talebinin, çalışanların kazanılmış haklarını geriletmesi, çalışma şartları ve reel ücretler konusunda da iş piyasasında olumsuz gelişmeleri beraberinde getirmiştir.

Bugün tüm dünyada yaşanan sürecin sonucu, açlık ve yoksulluğun insanlığı tehdit eden en büyük sorun haline gelmesi olmuştur. Artık yalnızca sermaye sahiplerinin değil, devletlerin de sosyal hizmetleri bir gelir kaynağı olarak görmesi ve özelleştirme

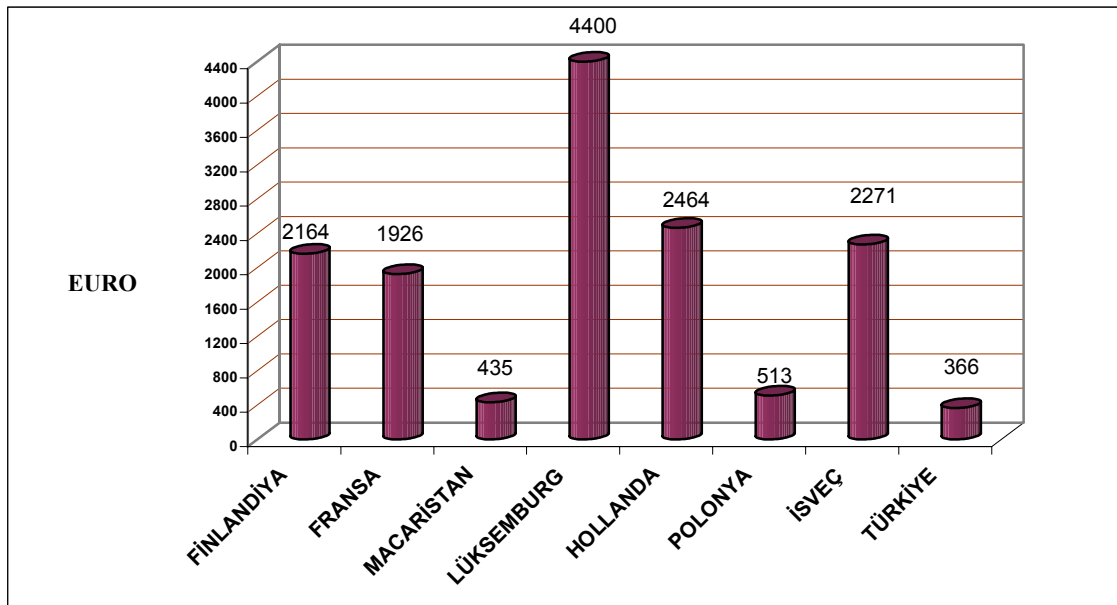
politikalarının etkisiyle bazı hizmetleri (eğitim, sağlık, v.s.) paralı hale getirmeleri, yoksulluk, açlık, sağlıksız toplum ve eğitimsizliğin bu günkü boyutlarının temel nedenlerinden biri haline gelmiştir.

Ancak; ülkemizde birlikte tüm dünyada gelinen bu vahim sonuç, insanlığın kaderi olmamalıdır. Uzun yıllardan beri yapılan yanlışların tespit edilerek, bu uygulamalardan bir an önce vaz geçilmesi, bu yolda atılması gerekli olan ilk adımdır. Bu bağlamda; Türkiye Kamu-Sen Araştırma Geliştirme Merkezi olarak ülkemizde gelir dağılımının iyileştirilmesi, yoksulluğun azaltılması ve daha fazla istihdam sağlanabilmesi için uygulanmasını gerekli gördüğümüz politikalar ana başlıkları ile şöyledir :

1- Adil bir ücret politikası geliştirilmeli

Avrupa'nın pek çok ülkesinde yoksulluğu önlemenin temel argümanı olarak yüksek ücret politikası kullanılmaktadır. Aşağıdaki tabloda bazı Avrupa ülkelerinde 2003 yılında memurlara ödenen ücretler gösterilmiştir. Görüleceği gibi refah seviyesi yüksek olan devletlerde maaşlar da yüksektir. Ancak yoksulluğun daha fazla görüldüğü Macaristan, Polonya ve Türkiye gibi ülkelerde ise düşük ücret politikası uygulanmaktadır. Yine de Avrupa'da iş gücünün en ucuz olduğu ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Hanehalklarının ağrıklı gelir kaynağı olan ücretlerin düşüklüğü, ülke içinde yoksulluğu artıran faktörlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı Avrupa Ülkelerinde Ortalama Memur Maaşları (2003)

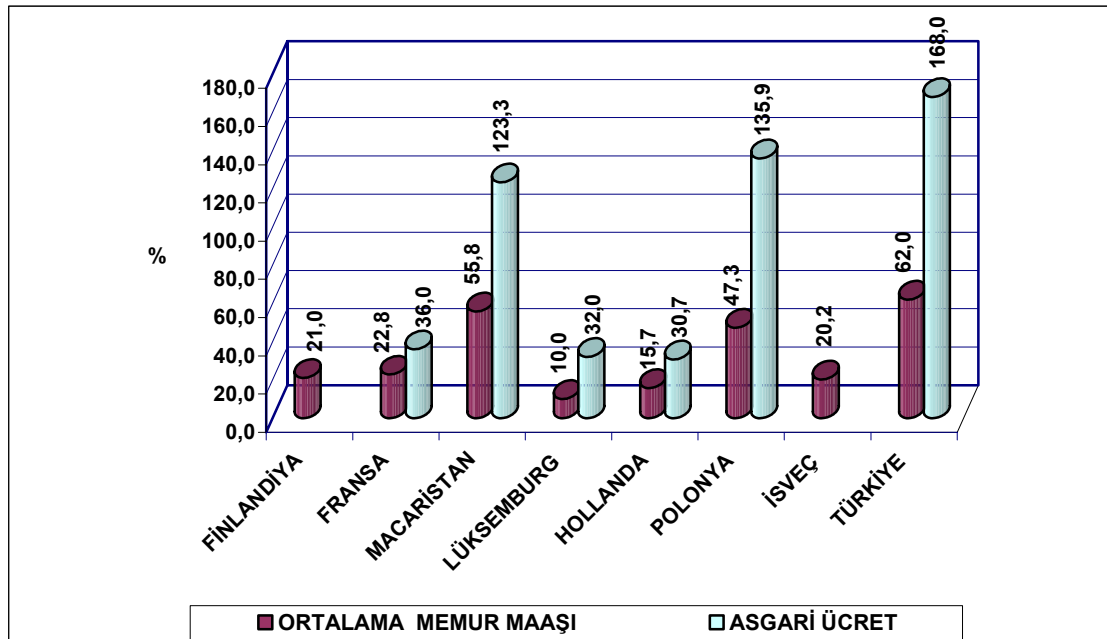
Kaynak: OECD

Düşük ücret politikaları sonucunda yalnız işsizler, yaşlılar, sakatlar ve hastalar değil çalışanların büyük bir kısmı da yoksulluk tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Ücretlerin daha düşük olduğu ülkelerde aileler gelirlerinin büyük oranını gıda harcamalarına ayırmak zorunda kalmaktadırlar. Aşağıdaki tabloda da görüleceği gibi 2003 yılında Lüksemburg'da bir memur, dört kişilik ailesinin gıda harcamaları için

maaşının yüzde 10'unu, Hollanda'da yüzde 15,7'sini, İsveç'te yüzde 20,2'sini, Finlandiya'da yüzde 21'ini ve Fransa'da yüzde 22'sini ayırırken; ücretlerin düşük olduğu Polonya'da yüzde 47,3'ünü, Macaristan'da yüzde 55,8'ini ve Türkiye'de yüzde 62'sini ayırmaktadır. Asgari ücretlerin yasal olarak belirlendiği ülkelerden Hollanda'da dört kişilik bir ailenin gıda harcaması, asgari ücretin yüzde 30,7'sini, Lüksemburg'ta yüzde 32'sini ve Fransa'da yüzde 36'sını teşkil ederken; Macaristan'da yüzde 123,3'ünü, Polonya'da yüzde 135,9'unu ve Türkiye'de ise yüzde 168'ini teşkil etmektedir. Macaristan, Polonya ve Türkiye gibi düşük ücret politikası uygulanan ülkelerde eğer gelir desteği almıyorlarsa asgari ücretle çalışanların aile fertlerinin “reel açlık” sınırının altında yaşadığı su götürmez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı Avrupa Ülkelerinde, Dört Kişilik Ailenin Gıda Harcamalarının Ücretler İçindeki Oranı (2003)

Kaynak: OECD, Türkiye Kamu-Sen Ar-Ge

Bu nedenle yoksulluğun önlenmesi için asgari ücretle ve düşük ücretle çalışanların ücretleri etkin bir şekilde artırılarak, düşük ve yüksek ücretler arasındaki makas daraltılmalı, asgari ücretlerin tespitinde temel alınan kriterler günün ve ülkenin şartlarına göre ve diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi belirlenmelidir.

2- Bölgesel istihdam planlamaları yapılmalı

Bölgesel farklılıkların bir sebebi de istihdam oranlarının bölgelere göre belirgin farklılıklar göstermesidir. Bu nedenle istihdamın az olduğu, yoksulluğun daha çok görüldüğü bölgelerde nüfusa göre istihdam planlaması yapılmalı, ücretler ve ikramiyeler bölgesel, iklimsel ve ekonomik koşullar göz önünde bulundurularak yeniden belirlenmelidir.

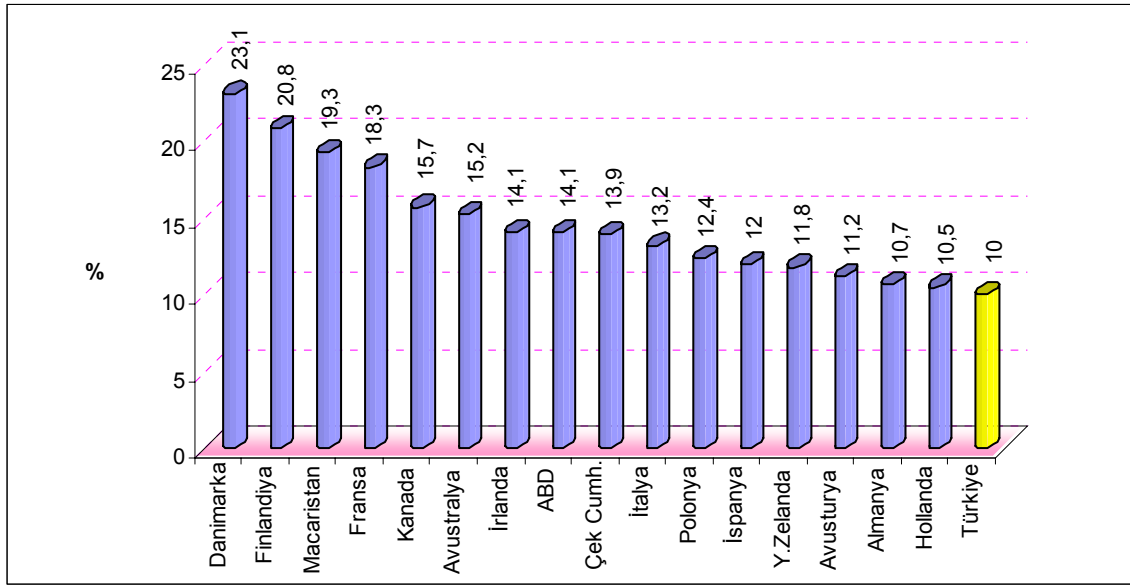
İşgücü dağılımındaki dengesizliğin giderilmesi nitelikli işgücünün artırılması ile mümkündür. Bu da eğitim imkanlarının toplumun her kesimine eşit ölçüde

sunulabilmesi ve nitelikli ve çağın gereklerine uygun bir eğitim sisteminin tercih edilmesiyle sağlanabilir.

3- Kamuda gerçek bürokratikleşme sağlanmalı

Kamuda istihdam azaltılmamalı, aksine Avrupa standartlarına çıkartılmalıdır. Türkiye, kamu kesiminde çalışanlar konusunda sürekli olarak olumsuz etkilenmeye çalışılan bir ülkedir. Gerek basın gerekse hükümetin söylemleri, kamuda çalışanların verimsiz, fazla ve gereksiz olduğu yönünde yanlış ve taraflı açıklamalardır. Kamudaki verimsizliğin, ülke üzerine büyük yük teşkil ettiği, bu nedenle kamu çalışanlarının sayısının azaltılması gerektiği gibi sağlam dayanağı olmayan projeler gündeme getirilmektedir.

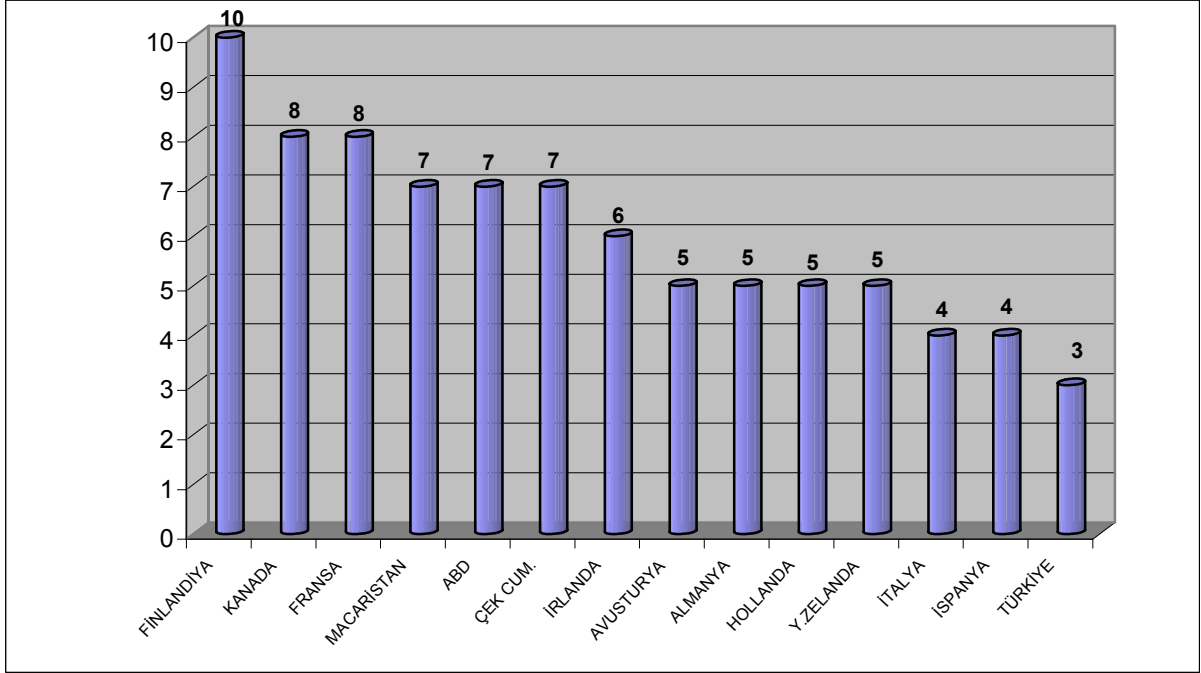
Kamu İstihdamının Toplam İşgücü İçindeki Payı

Kaynak: OECD

Oysa gerçek gösterilenden farklıdır. Her şeyden önce Türkiye’de kamu çalışanlarının sayısı nüfusa oranla fazla değil hatta azdır. Ülkemizde kamu istihdamının toplam işgücü içindeki payı dünya ortalamasının altındadır. Gelişmiş ülkeler bazında bakıldığında ortalama her 20 kişiye düşen kamu çalışanı sayısı ülkemizde ancak 30 kişiye hizmet verebilmektedir. Özellikle Avrupa’nın sanayi lokomotifini Almanya’da 81 milyon nüfusun 4 milyon 300 bini kamuda istihdam edilmekte, bu yapı ülkede her 18 kişiye bir kamu görevlisi düştüğünü ortaya koymaktadır. ABD’de ise bu durum daha çarpıcıdır. Yaklaşık 275 milyon olan nüfus içinde 20 milyon 572 bin kamu çalışanı ile her 13 kişiye bir kamu çalışanı hizmet sunmaktadır. Aşağıdaki tablo bazı ülkelerde kişi başına düşen kamu çalışanı sayısını göstermektedir.

Ülkelere Göre 100 Kişiyi Düşen Memur Sayısı

Kaynak: OECD

Türkiye’de kamu çalışanlarının sayısının azlığının yanında ülkemizin bazı bölgelerinde memur kadrolarında fazlalıklar yaşanırken, hayat şartlarının daha zor olduğu bölgelerde ise çok büyük istihdam açığı bulunmaktadır. Bölgesel farklılıkların oluşmasında ve bu bölgelerde yatırım imkanlarının sınırlı kalmasının başında gelen sebeplerden biri de bu yörelerde kamu hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde verilememesidir. Kamuda istihdamın geri kalmış bölgelerde etkin hizmet verilebilecek oranlara çıkarılması, hem yeni istihdam imkanı sağlanmasına, hem devletin daha etkin bir denetleme ile vergi gelirlerinin artırılmasına hem de daha iyi bir kamusal hizmet sağlanmasına bağlı olarak bu bölgelerin yaşanabilir ve yatırım yapılabilir yerler olmasına imkan sağlayacaktır.

4- Eğitim-İstihdam ilişkisi sağlanmalı

Ülkemizde 2006 Ekim döneminde yüksek okul mezunu işsizlerin oranı %10,5 ve lise ve dengi okul mezunları arasında işsizlik oranı % 12,6 gibi çok yüksek bir orandır. Buna karşın okur yazar olmayanlar arasında işsizlik % 3,5 ve lise altı eğitilmişler arasında % 8,4 gibi şaşırtıcı bir orandadır.¹ Görülüyor ki; eğitilmiş gençlerimize iş imkanı sağlanamamaktadır. Çünkü eğitim sistemi ile ülkemiz istihdam ihtiyaçları arasında bir paralellik kurulamamıştır. Bazı meslek ve konularda eleman ihtiyacı bulunmaktayken bu yönde eğitim görenlerin sayısı kısıtlı; bazı konularda da iş piyasası doymuş olduğu halde, bu alanda eğitim gören öğrenci sayısı fazladır. Dolayısıyla bir tarafta kalifiye eleman ihtiyacı yaşanırken, başka bir tarafta da iş arayan elemanlar bulunmaktadır.

¹ TÜİK Hane halkı İşgücü Anketi 2006 Ekim Dönemi sonuçları

Bu nedenle eğitim sisteminin istihdam odaklı olarak yenilenmesi ve mesleki eğitime önem verilmesi bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

5- Özelleştirme politikalarından vazgeçilmeli

Özelleştirmenin amacı verimliliğini ve karlılığını yitirmiş olan kamu işletmelerinin özelleştirilerek, yeniden yapılandırılması ve ekonomiye kazandırılmasıdır. Oysa bu gün ülkemizdeki uygulama bunun aksine, karlı, verimli ve stratejik öneme sahip kuruluşlarımızın maliyet fiyatının altında rakamlarla elden çıkarılması şeklinde olmaktadır. Bu nedenle özelleştirme gerçek amacından sapmakta ve zarar etmekte olan verimsiz kuruluşlar devletin sırtında yük teşkil etmeye devam ederken, bu zararları telafi edecek olan diğer karlı kuruluşlar da bir bir elden çıkarılmaktadır. Bu durum hem devlet bütçesi açısından hem de özelleştirilen kuruluşlarda çalışanlar için büyük bir sorun teşkil etmektedir.

Özelleştirilen Bazı Şirketlerin Personel Durumları

Şirket Adı	Personel Sayısı	
	Özelleştirmeden Önce	Özelleştirmeden Sonra
Ankara Sigorta A.Ş.	134	111
Asil Çelik	796	491
Çelbor	201	100
Havaş	2256	1697
İskenderun Demir Çelik	8220	7767
Kardemir	5417	3919
Ordu Soya San. A.Ş.	181	108
Orüs İşletmeleri	2341	261
Sek Süt	1359	514
Seka Bolu İşletmesi	84	71
TDİ Liman İşletmesi	473	341
TOPLAM	21462	15380

Kaynak: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

Ayrıca; İsveç'te % 58, Almanya'da % 53, Hollanda'da % 47, İngiltere'de % 41, İtalya'da % 39, ABD'de % 32 olan ekonomideki kamu payı Türkiye'de % 19 iken hala verimli, kar eden ve stratejik kuruluşlarımızın özelleştirilmeye çalışılması hiç bir mantığa dayanmamaktadır.

Yukarıdaki tabloda son birkaç yılda özelleştirilen bazı şirketlerin, özelleştirildikleri tarih itibarı ile ve özelleştirme sonrasında çalıştırdıkları personel sayıları verilmiştir. Görüleceği gibi araştırma kapsamına alınan tablodaki 11 şirket, özelleştirme öncesinde 21 bin 462 personel çalıştırırken; özelleştirildikten sonra personel sayısı 15 bin 380'e düşmüştür. 11 şirketin özelleştirilmesi sonucu 6 bin 82 çalışan, işinden olmuştur. Bu rakam özelleştirme öncesi bu şirketlerde çalışan toplam personel sayısının yüzde 29'u dolayındadır. Üstelik bu şirketlerin büyük çoğunluğunda özelleştirme öncesinde ülke ekonomisi içinde yarattıkları katma değer ve elde ettikleri karlarda da düşüş gözlenmiştir.

Sosyal refah devleti ilkesinden vazgeçiş ve küreselleşme yanlısı eğilimler gereği tüm hizmetlerin özelleştirmeye açılmasıyla birlikte hizmet sektörlerinin de özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. Yakın gelecekte yukarıdaki tabloda görülen sonuç diğer kamu çalışanları için de söz konusu olacaktır. Özelleştirmeler sonucunda bir taraftan vatandaşlarımız daha önce ücretsiz ya da kar amacı güdülmeyen düşük ücret karşılığında ulaşabildiği mal ve hizmetlere her geçen gün biraz daha pahalı bir şekilde ulaşırken, diğer taraftan bu sektörlerde çalışanlar da bir bir işlerini kaybetmektedirler. Sonuç olarak; hem daha pahalı hale gelen hizmetler hem de özelleştirmeler sonucu artan işsizlik nedeniyle toplum, yoksulluk karşısında eskisinden daha fazla korumasız kalmaktadır. Bu nedenle, devletin ekonomik alandan ve kamu hizmetinin verildiği sektörlerden tamamen çekilmesi ve tüm hizmetlerin paralı hale gelmesinin önünü açarak, işsizliği ve yoksulluğu körükleyecek olan bu tarz özelleştirme uygulamalarının bir an önce durdurularak, yeni bir özelleştirme programı yapılması zorunludur.

6- Etkili sendikal faaliyetlerin önündeki engeller kaldırılmalı

Gelir dağılımında adaletsizliğin önüne geçilmesi ve demokrasinin tüm kurumlarıyla işletilmesi genel anlamda sendikacılığın ve özelde kamu çalışanlarının sendikal haklarının uluslar arası normlara uyumlu hale getirilmesi ile sağlanabilir. Çalışanların çalışma hayatına katılmaları, milli gelirden hak ettikleri payı almaları ve asgari yaşam standartları seviyelerinde kalmaları için demokratik bir güç olarak büyük sermaye sahipleriyle pazarlık masasına oturabilmeleri ancak sendikalar aracılığıyla mümkündür. Bu nedenle başta kamu görevlileri olmak üzere tüm çalışanların önündeki sendikalaşma karşıtı baskılar kaldırılmalı, sendikalaşma ve toplu sözleşme hakkı, çalışan her kesime sağlanmalı, bunun için gerekli kanun ve yönetmelikler bir an önce hayata geçirilmelidir.

7- Kayıt dışı istihdam kayıt altına alınmalı

Sosyal güvenceden yoksun olarak çalışan işçiler, ilerleyen yıllarda yoksulluktan ve gelir dağılımındaki adaletsizlikten en çok etkilenen kimseler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ülkemizde istihdam edilenlerin % 48,6'sı herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna bağlı değildir. Kayıt dışı istihdam ülkemizin en önemli sorunlarından biridir. Türkiye'de yaklaşık 11 milyon 62 bin kayıt dışı çalışan bulunmaktadır. Kayıt dışı istihdamdan kaynaklanan vergi ve prim kayıplarının 2006 yılında 15 milyar YTL olduğu tahmin edilmektedir. Kayıt dışı istihdamın kayıt altına alınması da işçilerin işverene maliyetinin düşürülmesi ve işçi çalıştırmanın, sübvans ve kredilerle teşvik edilmesi ile mümkün olabilir.

8- Sosyal politikalar yeniden planlanmalı

Etkin bir sosyal politika izlenmelidir. Toplumun daha geniş kesimini kapsayacak sosyal politikalar oluşturulmalıdır. Emekliye ayrılacak olan çalışanların devlete yük olmaması ve bütçedeki transfer giderlerinin azalması için SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın daha etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesi gerekmektedir.

İşsizlik Sigortası Ödemeleri ve Ödenek Süresi

Ülkeler	Minimum Ödenen (Yıllık)	Maksimum Ödenen (Yıllık)
	ABD \$	ABD \$
Belçika	7.415	10.108
Hollanda	9.922	28.503
Danimarka	-	16.830
Norveç	-	18.515
İngiltere	-	4.084
Almanya	-	30.890
Fransa	8.214	60.184
İtalya	-	12.837
İspanya	5.576	12.638
Lüksemburg	-	34.658
Avusturya	1.571	12.643

Kaynak: OECD

İşsizlik sigortası ve sosyal yardım süreleri ve tutarları Avrupa ülkelerinde olduğu gibi düzenlenmelidir. Yukarıdaki tabloda bazı Avrupa ülkelerinde 1999 yılında uygulanan işsizlik sigortası ödemeleri gösterilmektedir. Buna göre Belçika'da işsizlere herhangi bir süre sınırlaması olmaksızın aylık 843 ABD Doları ödenmektedir. Danimarka'da ise işsizlik sigortası kapsamındakilere 60 ay boyunca 1.403 ABD Doları ödenmektedir. Norveç'te işsizler 3 yıl boyunca her ay 1.542 ABD Doları alırken, Hollandalı bir işsiz 5 yıl boyunca aylık 2.375 ABD Doları alabilmektedir. Ayrıca Avrupa'nın bir çok ülkesinde işsizlik sigortası ödenekleri kesildiği takdirde işsizlik yardımı adı altında işsizlere gelir desteği sağlayan bir ödenek de mevcuttur. Yoksulluk ve açlık tehdidi altında bulunan işsizlerimizin de çağdaş dünyada olduğu gibi sigorta, yardım ve ödeneklerle desteklenmesi hayat şartlarının zorlaştığı günümüzde bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır.

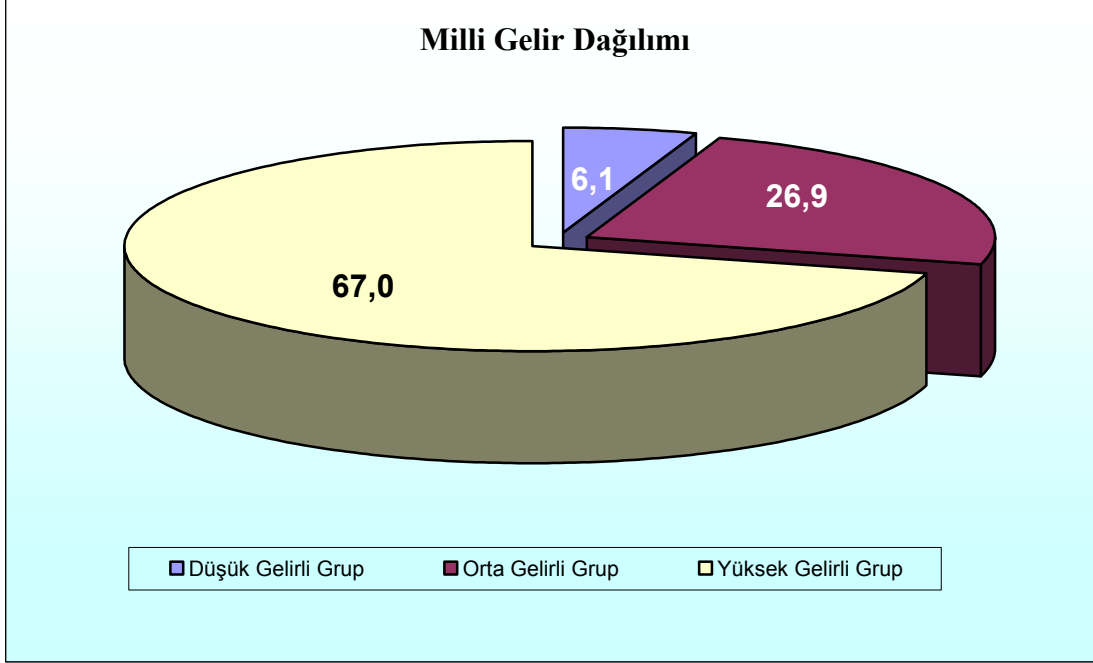
9- Rant ekonomisinden reel ekonomiye geçilmeli

Sermayenin, hazine bonusu, devlet tahvili, repo, döviz gibi rant alanlarından, istihdam yaratacak yatırımlara yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaç doğrultusunda faiz, döviz ve enflasyon oranlarının istikrarlı bir şekilde düşürülmesi gerekir.

10- Siyasi ve ekonomik istikrar sağlanmalı

Ülkede siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması öncelikli olarak siyasilerin görevidir. Kişisel çekişmeler, adam kayırmalar, yolsuzluk ve istismarların ortadan kaldırılması öncelikli hedef olmalıdır.

11- Adil bir milli gelir dağılımı sağlanmalı

Kaynak: TÜİK

Milli gelir dağılımı, kamu gelirleri (vergiler) ve harcamalar yoluyla yeniden yapılmalıdır. 2005 yılı için TÜİK tarafından yapılan Hane halkı Gelir Dağılımı Anketi'ne göre Türkiye'de oluşan milli gelirin yüzde 67'si yüksek gelirli grup tarafından elde edilirken, düşük gelirli grubun toplam gelirden aldığı pay yalnızca yüzde 6,1'dir.

Bunun yanında uygulanmakta olan vergi, ücret ve yatırım politikaları, ülkemizde gelir dağılımında adaletsizliği ve yoksulluğu artıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. 2006 yılında GSMH'da yaşanan artış sonucu, Türkiye'de kişi başına milli gelir 310 ABD Doları yükselerek 5 bin 318 ABD Doları'na ulaşmıştır. Ancak milli gelirden yaşanan bu olumlu gelişmenin çalışanlara yansımaları, memur ailesinde yalnızca 86 ABD Doları'nda kalmıştır. Oysa ülkede oluşan gelirin adil bir şekilde dağılımı, en azından çalışanların ücretlerinin de kişi başına milli gelir kadar artırılması ile mümkün olurdu.

12- Etkin bir vergi politikası oluşturulmalı

Bütçelerin açık vermemesi ya giderleri azaltarak ya da gelirleri arttırarak mümkündür. Sürdürülebilir bir büyüme ortamı için giderlerin azaltılması ve yatırımların durdurulması mümkün görünmemektedir. Bu durumda bütçe gelirlerinin arttırılması da ancak etkin bir vergi reformu ile sağlanabilir.

Vatandaşlarımız devlete ödedikleri vergilerin mal ve hizmet olarak geri dönmediği düşüncesi ile vergi ödemekten kaçınmaktadırlar. En iyimser yaklaşımla Türkiye ekonomisinin % 50'si kayıt dışında oluşmaktadır. Bunun sebebi bu güne kadar uygulanan yanlış politikalar ve yozlaşma sonucunda bütün yükün vergi ödeyenlerin

üstüne binmesi, vergi kaçırınlarınsa bir süre sonra affedilmesidir. Bu bir anlamda vergi ödeyenleri cezalandıran, ödemeyenleri ise ödüllendiren bir uygulamadır. Bir an önce milletin devletine olan güveni ve sevgisi yeniden kazanılmalı, vatandaşa vergi bilinci aşılmalıdır. Bunun en etkin yolu da kayıt dışı ekonominin kayıt altına alarak, vergiyi geniş bir tabana yayarak, vergi gelirlerini artırmak ve ağır vergi yükü altında ezilen vatandaşın gönül rahatlığı ile ödeyebileceği vergi oranları belirlemektir.

Düşük gelirli ailelere vergi indirimi, vergi istisnası gibi kolaylıklar sağlanırken, menkul ve gayri menkul sermaye iradından alınan vergilerin kaynağından ve gerçekçi bir şekilde kesilmesi sağlanmalıdır.

Etkin servet beyannamesi sistemi uygulamaya geçirilmelidir.

Çalışanların ücretleri, özellikle asgari ücretler üzerinden alınan vergiler kaldırılmalıdır.

13- Tüketim ekonomisinden üretim ekonomisine geçilmeli

Gelir dağılımını daha adil bir şekilde getirerek, refahı arttırmak, ülke bütçesinin açık vermemesi ile sağlanabilir. Türkiye bütçesinin en büyük gider kalemi faiz ödemeleri ve ithalattır. Durumdan anlaşılacağı gibi Türkiye borç alarak ve tüketerek büyümek gibi yanlış bir yol izlemektedir. Ülke, tüketim ekonomisi ve toplumundan, üretim ekonomisine ve üretim toplumuna dönüştürülmeli, Türkiye’de üretilen ürünlerin ithali ile ilgili yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Bu doğrultuda Gümrük Birliği Anlaşmaları bir kez daha gözden geçirilmeli, ihracat yapmamızı engelleyen kotalar, karşılıklı anlaşmalarla kaldırılmalıdır.

14- Teşvik ve istisnalar etkinleştirilmeli

Ülkemizin en büyük sorunlarından biri de devlet tarafından ödenen teşvik ve sağlanan istisna ve kolaylıkların, amacı dışında kullanılmasının yanında bölgesel dengesizlikleri artırıcı etki yaratmasıdır. Bu doğrultuda hükümetler teşviklerin, istihdam ve üretim artırıcı sonuçlarını etkili bir şekilde denetlemeli ve şartlara uymayanlara caydırıcı cezai müeyyideler getirmelidir.

15- Ulaşım politikası yeniden belirlenmeli

Tablo, Avrupa ve Türkiye’de ulaşım ağının yoğunluğunu göstermektedir. Ülkenin ulaşım ağı uzunluğunun yüzölçümüne bölünmesiyle hesaplanan ağ yoğunluğu incelendiğinde, ülkemizin ulaşım alanında da Avrupa’nın gerisinde kaldığı ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri seviyesine çıkabilmesi için, yüz ölçümü göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde 1982 km. olan otoyol uzunluğunun, 12 bin 998 km’ye; 8671 km olan demir yolu ağının da 37 bin 629 km’ye çıkarılması gerekmektedir.

Ulaşım Ağı Yoğunluğu

	Otoyol Ağı Uzunluğu (km)	Demiryolu Ağı Uzunluğu (km)	Ağ yoğunluğu (km/1000 km ²)	
			Otoyol	Demiryolu
Türkiye	1892	8671	2,3	10,6
AB15 (ortalama)			15,8	46,0
10 Yeni Üye (ortalama)			2,7	60,6

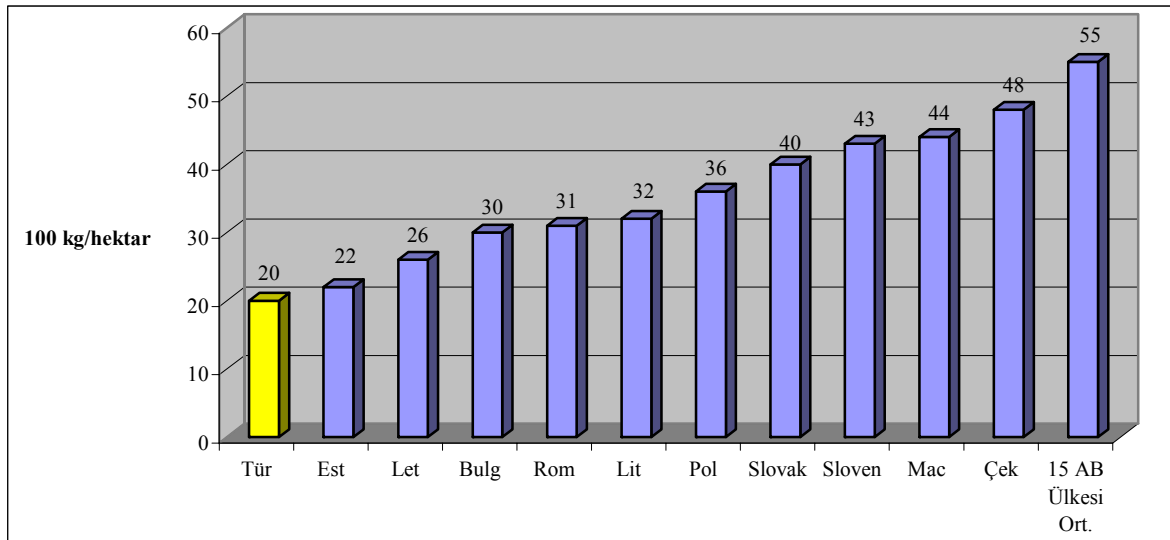
Kaynak: TC. Devlet Demiryolları, Karayolları Genel Müdürlüğü, Eurostat

Bölgesel farklılıkların giderilmesi, geri kalmış bölgelere daha fazla yatırım yapılması ve bu bölgelerde istihdam imkanlarının artırılmasıyla sağlanabilir. Yatırımların önündeki en büyük engel ise bu bölgelerdeki ulaşım ve nitelikli işgücünün yetersizliğidir. Bu nedenle ulaşım politikası, gelişmiş bütün ülkelerde olduğu gibi karayolu taşımacılığında, demiryolu ve deniz taşımacılığına doğru bir gelişme göstermelidir. Bu hem ülkemizi yakıtta dışa bağımlılıktan kurtaracak, kazaları önleyecek, birim maliyetleri düşürecek hem de yeni yatırımlar ve istihdam imkanları sağlayacaktır.

16- Bölgesel sürdürülebilir kalkınma için yeni tarım politikaları üretilmeli

Ülkemizde yoksulluğun ve işsizliğin daha yoğun olarak belirdiği, tarımın ağırlıklı istihdamı oluşturduğu kırsal bölgelerden şehirlere göç başlamış, yaşanan ekonomik krizler ve uygulanan yanlış tarım politikaları sonucunda, tarım ve hayvancılık yok olma aşamasına gelmiştir. Tarımda üretim ve kazançların düşük olmasına rağmen çalışan sayısı her geçen gün artmakta ve yoksulluk da bunun paralelinde tarım kesimi için daha büyük bir tehdit unsuru oluşturmaktadır.

Avrupa'da Hektar Başına Buğday Verimliliği, 2001

Kaynak: OECD

Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi Avrupa'da tarım alanlarını en verimsiz kullanan ülke Türkiye'dir. Ülkemizde 1 hektar alandan ancak 2 bin kg buğday elde edilebilirken 15 Avrupa Birliği ülkesi ortalaması hektar başına 5 bin 500 kg'a kadar

yükselmektedir. Bu nedenle geniş tarım topraklarına sahip olmamızın avantajını iyi kullanmak ve bir an önce modern tarıma geçerek, tarım sektörünün ürün ve kazançlarını arttırmak gerekmektedir. Ülkemizde istihdam edilenlerin yüzde 26,8'i tarım sektöründe çalışmaktadır.² Ülkemiz nüfusunun yüzde 38'inden fazlası kırsal alanda yaşamaktadır. Tarım sektöründe verimsizlik ve işgücünün ucuzluğu ile kırsal kesimdeki nüfus yoğunluğu dikkate alındığında bu bölgede yaşayan halkımızın yoksulluk ve açlık tehlikesi altında yaşadığı gerçeğiyle karşılaşmaktayız. Kırsal bölgelerde yaşayan ve tarım sektöründe çalışan nüfusumuza istihdam sağlayacak sanayi yatırımları yapılamadığına göre tarımsal ürünlerden elde edilen gelirin artırılması bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda dünyada gıda ve su sorununun baş göstereceği açıktır. Her iki açıdan da avantajlı olan ülkemiz bir an önce bunun farkına vararak tarımsal üretimi ve tarım ürünleri ihracatını artırmalıdır. Tarımda verimliliğin artırılması, tarım işçilerinin daha etkin ve verimli bir şekilde çalışması ve tarıma açık küçük toprak parçalarının, bireysel çiftçilik yerine, birleştirilerek daha büyük yatırımlara açık, daha büyük tarım arazileri şekline dönüştürülmesi, tarım politikalarının değiştirilerek, bilimsel tarıma ağırlık verilmesi ve ülkemizde ekonomik değeri yüksek ürünlerin üretilmesi için kooperatifler kurulması yöntemi tercih edilmelidir. Kooperatifler kentten köye dönüş projeleri başlatmalı ve kente göç ederek toprağını atıl durumda bırakmış olanların topraklarını tekrar tarıma açmalıdır.

---

² TÜİK Hane halkı İşgücü Anketi 2006 Ekim Dönemi sonuçları